

A propòsit de les sessions del Seminari d'Història de l'Institut sobre *gènere i treball* (abril i maig de 2005)

A una entrevista realitzada a Christine Delphy el 17 de maig de 2003 sobre el tema del treball domèstic i les diferències de gènere, ella aportava un nou sinònim al substantiu "gènere": "el gènere és el que es podria anomenar el "sexe social", és a dir tot el que és social a les diferències constatades entre dones i homes, a les divisions del treball o als caràcters que s'atribueixen a l'un o l'altre sexe".

Quan s'al·ludeix al terme "gènere", l'associem erròniament al concepte "sexe". "Sexe" determina les diferències biològiques entre homes i dones, mentre que el "gènere" suposa la construcció social d'un individu a partir d'esquemes de conducta, és a dir d'un concepte cultural que distingeix socialment dues categories representades pels homes i les dones.

Si per una banda, la diferència sexual juga un paper fonamental a l'elaboració de gèneres, per l'altra, aquesta elaboració implica inevitablement l'existència de relacions entre homes i dones. Així doncs, l'estudi de gènere no només engloba l'estudi de les dones, sinó també l'estudi dels homes, encara que la corrent dels primers anys es dedicà a fer descobrir la història silenciosa de les dones.

Durant els anys 70, amb Joan W. Scott sobretot, les perspectives de gènere, "gender studies", sorgeixen amb força denunciant que, fins al moment, la majoria d'estudis, o bé es feien només de temes que afectaven als homes negligint les ocupacions majoritàriament o exclusiva femenines, o bé s'estudiaven aquestes activitats femenines però des de punts de vista masculins sense tenir en compte algunes variants necessàries per entendre millor alguns processos. Es tractava, en aquests primers moments, de "buscar dones" en la història.

Ja en un segon moment, a finals dels 70 i principis dels 80, es passà de "buscar dones" a intentar explicar per què aquestes se solien trobar en posicions considerades subordinades i per tant nombrosos estudis es concentraren en explicar la creació del patriarcat (Lerner 1986).

A finals dels anys 80 i durant els 90, amb la influència del postmodernisme, es comencen a fer estudis no només centrats en el paper de les dones, sinó en la categoria més global de gènere, defenent que és una categoria influent en molts processos socials i econòmics i que va més enllà de les discussions a partir de dos bàndols clars d'homes i dones (Asher-Greve 1997a).

També durant els 90 es defensa clarament la necessitat de considerar el factor gènere i replantejar el que fins al moment s'ha escrit de molts processos històrics per tal d'aconseguir reduir l'esbiaix que l'androcentrisme ha ocasionat: els estudis de gènere, doncs, no es presenten com una opció reduccionista i parcial, sinó com una possibilitat d'eixamplar les mires dels tradicionals estudis històrics (J.M. Gero i M.W. Conkey 1991; Asher-Greve 1997b).

Pel que fa al treball, tradicionalment s'ha considerat com a objecte d'estudi el remunerat. Sovint, però, les dones han realitzat molts treballs no remunerats, és a dir les anomenades activitats de manteniment (Picazo 1997) (preparació del menjar, tenir cura dels membres del grup que requereixen especial atenció tals com gent gran o criatures, etc.), tasques que fins ara no s'havien contemplat pròpiament com a treball.

L'interès del seminari és presentar diverses perspectives a l'entorn de dos punts: gènere i treball sense fronteres espacials ni temporals. Veiem, doncs com contemplar el factor gènere en analitzar, per exemple, quines són les assignacions pel treball que reben diferents grups professionals, ens pot donar tantes claus d'interpretació com considerar l'extracció social d'obrers i obreres o fins i tot les seves edats (Costin 1996).

Enfront d'aquesta temàtica, es plantegen altres aspectes i s'articulen una sèrie d'interrogants generals als quals s'intentarà contestar :

- Quines fonts i metodologia es poden utilitzar per tractar la relació gènere i treball?
- Quina és visió del treball a cada època concreta?
- Quina és la diferenciació del sistema i la quantia de la recompensa pel treball que reben les dones i els homes? Quines són les raons d'aquesta diferenciació salarial?
- Com podem caracteritzar la mà d'obra? (origen social de treballadores i treballadors, aprenentatge i transmissió de coneixements, qualificació o no de la mà d'obra, situació familiar, estat civil i estratègies matrimonials de les treballadores i els treballadors; en el cas de mà d'obra femenina, independència / dependència dels homes (fills, pares, marits).
- Com s'articula la divisió sexual del treball?
- Quins mecanismes s'utilitzaven per a aconseguir un treball o per a recaptar mà d'obra? Les relacions socials eren determinants per a aconseguir el treball? Existia una solidaritat de gènere?
- Eren suficients els recursos per poder viure? Què pasava quan no treballaven (conjuntura econòmica i social)? Quin era el paper de les institucions i de l'administració local al benestar femení i masculí?

Bibliografia essencial:

ALONSO, A. i L. RODRÍGUEZ (2002), «Dones i formació ocupacional en la segona meitat del segle XVIII», dins de *Actes del cinquè congrés d'història moderna de Catalunya*, Editorial Pedralbes, Barcelona.

ASHER-GREVE, J. M. (1997a), «The Essential Body: Mesopotamian Conceptions of the Gendered Body», *Gender and History*, 9, pp. 432-461.

--- (1997b), «Feminist Research and Ancient Mesopotamia: Problems and Prospects», dins de A. Brenner i C. Fontaine (eds.), *A Feminist Companion to Reading the Bible*, Academic Press, Sheffield, pp. 218-237.

- BARBER, E. J. W. (1994), *Women's Work the First 20.000 Years. Women, Cloth and Society in Early Times*, W. W. Norton & Company, Nova York i Londres.
- CAMPOMANES, C. D. (1975), «Discurso sobre el fomento de la industria popular (1774). Discurso sobre la educación popular de los artesanos y su fomento (1775)», dins de J. Reeder (ed.), *Clásicos del pensamiento económico español*.
- CARBONELL I ESTELLER, M. (1997), *Sobreviure a Barcelona, dones, pobresa i assistència al segle XVIII*, Eumo, Vic.
- COSTIN, C. L. (1996), «Exploring the Relationships between Gender and Craft in Complex Societies: Methodological and Theoretical Issues of Gender Attribution», dins de R. P. Wright (ed.), *Gender and Archaeology*, University of Pennsylvania, Filadèlfia, pp. 111-140.
- DOCUMENTACIÓN, CENTRO FEMINISTA DE ESTUDIO Y DOCUMENTACIÓN (1983), *El trabajo de las mujeres a través de la historia*, Servicio de exposiciones del Centro Cultural de la Villa de Madrid, Madrid.
- DUBY, G. i M. PERROT (1992), *Historia de las mujeres*, Taurus, Madrid.
- GERO, J. M. i M. W. CONKEY (1991), *Engendering Archaeology. Women and Prehistory*, Basil Blackwell, Oxford.
- LERNER, G. (1990), *La creación del patriarcado*, Crítica, Barcelona.
- LÓPEZ CORDÓN CORTEZO, M. V. (1982), «La situación de la mujer a finales del antiguo régimen (1760-1860)», dins de VVAA (ed.), *Mujer y sociedad en España (1700-1975)*, Dirección general de juventud y promoción socio-cultural, Ministerio de cultura, Madrid.
- MURDOCK, G. P. i C. PROVOST (1973), «Factors in the Division of Labor by Sex: a Cross-cultural Analysis», *Ethnology*, 12, 2, pp. 203-225.
- NASH, M. (1983), *Mujer, familia y trabajo en España 1875-1936*, Anthropos, Barcelona.
- PICAZO, M. (1997), «Hearth and Home: the Timing of Maintenance Activities», dins de J. Moore i E. Scott (eds.), *Invisible People and Processes*, Leicester University Press, Leicester, pp. 59-67.
- SCOTT, J. W. (1978), *Women and Industrialization*, Holt, R. and W. o Édition Broché.
- (1986), «El género: una categoría útil para el análisis histórico», dins de J. S. Amelang i M. Nash (eds.), *Historia y Género*, Alfons el Magnànim, València.
- (1999), *Women's Studies on the Edge*, Indiana University Press o Édition Broché, Indiana.
- (2005), *Going Public: Feminsim and the Shitting Boundaries of the Private Sphere*, University of Illinois Press, Illinois.
- SHORTER, E. *Naissance de la famille moderne, XVIII-XXe siècle*, Éditions du seuil, París.
- TILLY LOUISE, A. i J. W. SCOTT (1987), *Women, Work and Family*, Methuen and co. o Édition Broché.

WARD, B. (1762 (3a impressió 1782)), *Proyecto económico*, Instituto de estudios fiscales, Minsiterio de Hacienda, Madrid. (sobre utilitat i formació professional dels homes i les dones al segle XVIII)

WRIGHT, R. P. (1996), «Technology, Gender, and Class: Worlds of Difference in Ur III Mesopotamia», dins de R. P. Wright (ed.), *Gender and Archaeology*, University of Pensylvania Press, Filadèlfia, pp. 79-110.

Convocatòria: si esteu interessats i interessades per aquests temes, us convidem a assistir a les sessions del seminari de l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives que tindran lloc en els mesos d'abril i maig del present 2005. A més, si voleu podeu contactar amb nosaltres per tal d'organitzar altres sessions de discussió en les quals podríem compartir les nostres idees sobre aquests tòpics.

Contacte: Marie Costa mcosta_fr@yahoo.es
Agnès Garcia agnes.garcia@upf.edu